

• 1948, 1961, 1972, 1983, 1995, 2008 מדגם של 20%

במדבר פרק א

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינִי בְּאֵהָל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: (ב) שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתֵם לְבֵית אֲבֹתֵם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגֻלְתֵּם: (ג) מִבְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֶצֶא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצַבְאֹתֵם אֶתְּהָ וְאֶהְרֹן:

שמות פרק ל

(יב) כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ לִיקְוֹן בְּפִקְדֹת אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם נֶגֶף בְּפִקְדֹת אֹתָם: (יג) זֶה יִתְּנוּ כָּל הַעֵבֶר עַל הַפְּקֻדִים מִחֻצֵיט הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֶּרַח הַשֶּׁקֶל מִחֻצֵיט הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לִיקְוֹן: (יד) כָּל הַעֵבֶר עַל הַפְּקֻדִים מִבְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתְּנוּ תְּרוּמַת יְקֹנֶק:

רש"י שמות פרק ל פסוק יב

כי תשא - לשון קבלה, כתרומו, כשתחפוץ לקבל סכום מנינים לדעת כמה הם, אל תמנם לגלגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם:

רמב"ן במדבר פרק א (ב-ג)

וכאשר צוה למנות את ישראל יאמר "תפקדו אותם", לרמוז שלא יספרם רק שיתנו כופר נפשם מחצית השקל ובהם ישגיח וידע מספר העם.

רש"י שמות פרק ל פסוק יב

ולא יהיה בהם נגף - שהמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד:

רבינו בחיי שמות פרק ל פסוק יב

... "ונתנו איש כפר נפשו לה" במנות אותם כדי שלא יהיה בהם נגף בהשגחתו אותם. וגלה לך הכתוב כי העם הנפרט במנינו כל אחד לגלגולתם, הנה הוא מושגח מבעל ההשגחה יתעלה וכל מעשיו נפרטין לפניו ואז יחול הנגף, מה שאין כן בתחלה שהיה ענינו נמשך בכלל הרבים, אבל עתה בהיות כל יחיד ויחיד וכל מעשיו נפרטין אי אפשר מבלתי עונש וכענין שהשיבה השונמית לאלישע: (מלכים - ב ד, ג) "בתוך עמי" וגו', כלומר איני רוצה שתתפלל בשמי לפני המלך או אל שר הצבא, מוטב לי שיהיה עניני נכלל בכלל הרבים ולא נפרטת פן אענש ...

שמואל ב פרק כד

(א) וַיִּסָּף אֶף יְקֹנֶק לְחֵרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּקְּטֵת אֶת דָּוִד בְּהֵם לֵאמֹר לֵךְ מִנָּה אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת יְהוּדָה: (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב שֶׁר הַחֵיִל אֲשֶׁר אִתּוֹ שׁוֹט נָא בְּכָל שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד בָּאָר שְׁבַע וּפְקֻדוּ אֶת הָעָם וַיְדַעְתִּי אֶת מִסְפַּר הָעָם: ס (ג) וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּסֵף יְקֹנֶק אֶלְהִיךְ אֶל הָעָם פֶּהֶם וְכֵהֶם מֵאֵה פְעֻמִּים וְעִינֵי אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ רְאוּת וְאֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ לִמָּה חִפְץ בַּדָּבָר הַזֶּה: (ד) וַיִּחְזַק דָּבָר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הַחֵיִל וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵיִל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת הָעָם אֶת יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּחַנּוּ בְּעָרוֹעֵר מִיַּם הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַנַּחַל הַגָּד וְאֶל יַעֲזֹר: (ו) וַיִּבְאוּ הַגִּלְעָדִים וְאֶל אֶרֶץ תְּחֻתִּים חֲדָשִׁי וַיִּבְאוּ דִּנְהָ יַעֲן וְסָבִיב אֶל צִידוֹן: (ז) וַיִּבְאוּ מִבְּצֹר צֹר וְכָל עָרֵי הַחֹוֵי וְהַכְּנַעֲנִי וַיִּצְאוּ אֶל נֶגֶב יְהוּדָה בָּאָר שְׁבַע: (ח) וַיִּשְׁטוּ בְּכָל הָאָרֶץ וַיִּבְאוּ מִקְצֵה תְּשֻׁעָה חֲדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יוֹם יְרוּשָׁלַם: (ט) וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת מִסְפַּר מִפְקְדֵי הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ וַתְּהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלְף אִישׁ חֵיִל שְׁלֹף חֶרֶב וְאִישׁ יְהוּדָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶלְף אִישׁ: (י) וַיֵּד לֵב דָּוִד אֲתוֹ אַחֲרַי כֹּן סָפַר אֶת הָעָם ס וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יְקֹנֶק חֲטָאתִי מֵאֵד אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי וְעַתָּה יְקֹנֶק הַעֵבֶר נָא אֶת עוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְפַלְתִּי מֵאֵד: (יא) וַיִּקֶם דָּוִד בְּבִקְרָו וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק הִיָּה אֶל גִּד הַנְּבִיא חִזְהָ דָּוִד לֵאמֹר: (יב) הַלּוֹךְ וְדַבַּרְתָּ אֶל דָּוִד כֹּה אָמַר יְקֹנֶק שְׁלֹשׁ אֲנֹכִי נוֹטֵל עֲלֶיךָ בְּחַר לָךְ אַחַת מֵהֶם וְאֶעֱשֶׂה לָךְ: (יג) וַיִּבֹא גִד אֶל דָּוִד וַיִּגְד לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ הַתְּבוֹא לָךְ שְׁבַע שָׁנִים רָעֵב בָּאָרְצְךָ אִם שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים נִסְךְ לִפְנֵי צָרִיךְ וְהוּא רִדְפְךָ וְאִם הֵיִוֹת שְׁלֹשֶׁת יָמִים דָּבָר בָּאָרְצְךָ עַתָּה דַע וְרָאָה מָה אֲשִׁיב שְׁלַחִי דָבָר: ס (יד) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל גִּד צֹר לִי מֵאֵד נִפְלָה נָא בְּיַד יְקֹנֶק כִּי רַבִּים >רַחֲמָיו וּבְיַד אָדָם אֶל אֶפְלָה: (טו) וַיִּתֵּן יְקֹנֶק דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל מִהַבְּקָר וְעַד עַת מוֹעֵד וַיִּמַּת מִן הָעָם מִדָּן וְעַד בָּאָר שְׁבַע שְׁבַעִים אֶלְף אִישׁ: ...

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סב עמוד ב

+שמואל א' כ"ו+ אם ה' הסיתך בי ירח מנחה אמר רבי אלעזר : אמר ליה הקדוש ברוך הוא לדוד מסית קרית לי? הרי אני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו, דכתיב +שמות ל'+ כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו וגו'. מיד +דברי הימים א' כ"א+ ועמד שטן על ישראל, וכתיב +שמואל ב' כ"ד+ ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל. וכיון דמנייהו לא שקל מינייהו כופר, ...

רמב"ן במדבר פרק א (ב-ג)

וכאשר צוה למנות את ישראל יאמר "תפקדו אותם", לרמוז שלא יספרם רק שיתנו כופר נפשם מחצית השקל ובהם ישגיח וידע מספר העם. ואמר בדוד "מספר מפקד" העם (ש"ב כד ט), כי ידע מספרם בפקידת הכופר, כי רחוק הוא אצלי שלא יזהר דוד במה שאמר הכתוב (שמות ל יב) ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. ואם אולי טעה דוד, למה לא עשה יואב שקלים, והיה דבר המלך נתעב אצלו והוא אמר לו למה יבקש זאת אדני למה יהיה לאשמה לישראל (דהיי"א כא ג), ולמה לא ימנע בשקלים שלא יחטא. אבל כפי דעתי היה הקצף עליו בעבור שמנאם שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה ולא עושה בהם דבר בעת ההיא, רק לשמח לבו שמלך על עם רב, והוא מאמר יואב (ש"ב כד ג) "ויוסף ה' אלהיך אל העם כהם וכהם מאה פעמים ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה". וראיתי במדבר סיני רבה (ב יז), ר' אליעזר בשם ר' יוסי בן זמרא אמר, כל זמן שנמנו ישראל לצורך לא חסרו, שלא לצורך חסרו, איזה זמן נמנו לצורך? בימי משה ובדגלים ובחלוק הארץ, שלא לצורך! בימי דוד:

תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

...דאמר רבי יצחק : אסור למנות [באופן ישיר] את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב +שמואל א' יא+ [לגבי שאול] "ויפקדם בבזק". - מתקיף לה רב אשי : ממאי דהאי בזק לישנא דמיבזק [שבירת חרסים] הוא? ודילמא שמא דמתא [עיר] הוא, כדכתיב +שופטים א+ "וימצאו אדני בזק"? - אלא מהכא, +שמואל א' טו+ "וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים".

אמר רבי אלעזר : כל המונה את ישראל עובר בלאו, שנאמר +הושע ב+ "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד". **רב נחמן בר יצחק** אמר עובר בשני לאוין שנאמר "לא ימד ולא יספר". **אמר רבי שמואל בר נחמני**, רבי יונתן רמי : כתיב : "והיה מספר בני ישראל כחול הים" וכתיב "אשר לא ימד ולא יספר"! לא קשיא : כאן - בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן - בזמן שאין עושין רצונו של מקום. רבי אמר משום אבא יוסי בן דוסתאי : לא קשיא ; כאן - בידי אדם, כאן - בידי שמים.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סד עמוד ב

תנו רבנן : פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל. אמר ליה לכהן גדול : תן עיניך בפסחים. נטל כוליא מכל אחד, ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות, כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה. ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם, והיו קוראין אותו פסח מעובין [המונים].

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ד הלכה ז

ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר ויפקדם בטלאים.

תוספות ר"ד מסכת יומא דף כב עמוד ב

אסור למנות ישראל אפילו לדבר מצוה פ"י לדבר שבקדושה צריך לשיפקדם ע"י דבר אחר אבל שלא לדבר מצוה אפילו ע"י דבר אחר אסור שאם יועיל ע"י דבר אחר שלא לדבר מצוה למה נענש דוד כשמנה את ישראל...

אור החיים – שמות ל:יב

...כל שיש צורך במספרם אין צריך למנותם ע"י שקלים אלא אפילו חריסת אדמה... כל שאין צורך למנותם אין למנותם... [אבל] ע"י נתינת מחצית שקל מותר כי זה מונע הנגף הבא מהמספר.

סיבה/תחלית	חפץ ספר	חצי שקל
תוס' ר"ד	מצוה	לא
רמב"ן, אור החיים	כל צורך?	לא
אור החיים	ללא צורך	לכופר נפש
לבוש, מדרחי, מהר"ל, רשב"ם	?	לכופר נפש
רש"י	?	למנע
חתם סופר	מצוה	לכופר נפש
קובץ תשונות חתם סופר	מצוה	לא

שו"ת שרידי אש¹ חלק א סימן קמ

אם מותר להשתתף במפקד הנערך על ידי משרד הפנים

ב"ה יום ב', י"ד בסיון תשכ"א (מרץ 31, 1961), מונטרה
לידייני היקר הרה"ג וכו' מהר"י גוטרמן
שלו' לו ולביתו

מה שהציע כת"ר לפני את השאלה שנתעוררה בארץ על מפקד העם ע"י משרד הפנים, אם מותר לקחת חלק במפקד זה ולמסור לממשלה ובאי כוחה תשובות על השאלון שהם מציעים לכל אחד?

בוודאי צדק כת"ר, שזהו כמנין ע"י דבר אחר, שמותר לפי דעת הרמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ד, אלא שכת"ר כתב, שיש לחשוש לדברי הרמב"ן בפ' במדבר, שכתב שנענש דוד בעבור שמנאם שלא לצורך ומקורו בבמד"ר שם. לפי"ד, המינוי שמונים עכשיו הוא ג"כ לצורך, כי כן נהוג בכל הארצות למנות את מספר התושבים ומינוי זה נחוצ מאד מכמה בחינות, כי הממשלה צריכה לדעת מספר יושבי הארץ לשם ענייני כלכלה, ייצוא ויבוא של צרכי אוכל נפש וצרכי חיים שונים, וגם לשם ההגנה הארצית, וכיו"ב. אלא, שצריך למנות ע"י דבר אחר, כמו שעשה שאול, שמנאם בבזק ובטלאים, כדאיתא ביומא כ"ב, ב, והגמ' אומרת שם: אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, ומביאה רא"י משאול, שמנאם בבזק ובטלאים אעפ"י שה"י לדבר מצוה, כדי ללחום מלחמת מצוה, מ"מ לא מנאם אלא ע"י בזק או ע"י טלאים (ואיני מבין מה שכתבו שם בתו"י: "שם מקום הוא לפי הפשט", והרי זה נגד הגמרא? ולמה להם לכתוב זאת, והרי אין כאן המקום לפרש מקרא כפשוטו? וצ"ע). גם הרד"ק בפירושו לשמו"א ט"ו, ד' כתב כרמב"ן. הוא מביא שם דברי הגמ' ביומא, שעובר בלאו וגם דברי המדרש: "כ"ז שנמנו ישראל לצורך לא חסרו" ומסיק שאפילו מנה אותם לצורך צריך שימנה אותם בדבר אחר ושלא לצורך חסרו אפילו אם מנה אותם בדבר אחר, שאלי"כ קשה למה לא לקח יואב מכל אחד שום דבר וימנה הדבר ההוא ולא יהי בהם נגף. הרי שהחזיק הרד"ק בשיטת הרמב"ן. ...

שו"ת משפטי עוזיאל² כרך ד - עניינים כלליים סימן ב מנין בני ישראל לפקודיהם

ב"ה, ד' תמוז תרצ"ז (יוני 13, 1937).
שלמא רבא מן שמיא ונהורא מעליא לכבוד ידידי ועמיתי מסגני לויא הרה"ג דינא דנחית לעומקא דינא כמוהר"ר שלום בכר יחיא יצחק הלוי יצ"ו. חבר משרד הרבנות בעיה"ק תל אביב.

שאלני רב חביבי בדבר המפקד שרגילים לעשות בארצנו בהסתדרות הפועלים, או על ידי ועדי הקהילות ומוסדות העירייה, לדעת מפקד מספר העם היושב בארץ ונמנה להסתדרות זו, או לשם בחירות ועדי הקהילות והעיריות בשאלונים מיוחדים בכתב, ואח"כ מונים מספרם מתוך הכתב איאות עבדי ואין בזה צד אסור.

...

לפי זה יוצא דינא בשאלה בנדון דידן שכיון שהמפקדים נעשים לצורך בחירות וכיוצא בו ומתוך הכתב אין בהם נדנדו איסור. והנלע"ד כתבת:

¹ **Rabbi Jehiel Jacob Weinberg:** b. Russia 1885, d. Montreux, Switzerland, 1966, buried in Jerusalem. During World War I he emigrated to Germany, and was later appointed head of the Hildesheimer Rabbinical Seminary in Berlin, until it was closed by the Nazis in 1938. A noted talmudic scholar, he replied to many halachic queries, and educated generations of rabbis, communal leaders, and thinkers. During World War II he was imprisoned by the Nazis, although he survived, bodily broken but strong in spirit. After the war he settled in Switzerland.

² **Rabbi Ben-Zion Meir Chai Uzziel:** b. Jerusalem 1880, d. 1953. Chacham Bashi Jaffa in 1911. His efforts on behalf of the Jewish population caused him to be exiled to Damascus by the Turkish authorities during World War I, although he was shortly able to return. In 1921 appointed Chief Rabbi of Salonika, in 1923 he was appointed Chief Rabbi of Tel Aviv. In 1939 he was appointed Rishon LeTzion (Sephardic Chief Rabbi of Israel).

שו"ת ציץ אליעזר³ חלק ז סימן ג - קוני' מפקד תושבים פרק ח
בעזה"יית סיון תמוז תשכ"א (1961) מירשם ומפקד תושבים ישראלים לאור ההלכה.

...

- היוצא מדברינו להלכה :
- (א) יש איסור מה"י בלאו הבא מכלל עשה למנות את ישראל, וגם בדברי קבלה ישנו אזהרה על כך ונוסף יש בזה גם משום סכנתא.
- (ב) למנות את הגופים אסור אפילו למנין של מצוה.
- (ג) למנות על ידי דבר אחר מותר לצורך, כלדבר מצוה, ולדבר שבקדושה, וכלציאה למלחמה.
- (ד) מנין שלא לצורך אסור אפילו אם המנין יעשה ע"י דבר אחר ושלא בפניהם.
- (ה) איסור המנין הוא בין למנות כל ישראל ובין למנות מקצתן.

...

(יג) גם כשידעינן שבסכום הכלול כלול גם מספר נכרים שנתערבו בין היהודים וחושבים אותם לפי הרשום בפנקסי זהות שלהם כיהודים, שבכה"ג אין ספירה כללית של יהודים בכל זאת ישנו מכל מקום איסור בספירה הפרטית. אך הפקידים הממונים לסדר במשרדיהם עריכת הסיכום הכללי בלבד יכולים בכה"ג לעסוק בזה.

...

(טו) אם עברו והתפקדו באופן שהמפקד היה אסור יש ליתן כופר נפש לצדקה בצורה של נתינת מחצית מטבע היוצאת.

- ...
- (כא) ע"י אומדנא ומחשבה מותר למנות, ואפשר לדבר הרשות אולי אסור אפי' במחשבה.
- (כב) דעת החתם סופר בתשובה אל הבעל פאת השלחן דשלא לצורך אסור למנות בשום אופן ותחבולה כלל אפילו ע"י ד"א, או בכתב, או בדילוג, או שלא בפניהם, ולצורך מצוה שלא ע"י גורל מותר אבל צריך כפרה בחצאי שקלים, ורק לצורך מצוה וע"י גורל מותר למנות ע"י ד"א וא"צ כפרה, וע"י אצבעות לא נחשב כע"י ד"א. ולמנות הפרפרת ולומר פרפרת זל"ז וזה לזה מותר לגמרי, וכמו"כ מותר להעתיק שמות מספר לספר לשלחם למתנדבים והמתנדבים ירשמו בצד לפלוני כו"כ ולפלוני כו"כ הם ונשיהם ובניהם.
- (כג) דעת הפאת השלחן בתשובה שם, דמנין שלא לצורך ודאי גם ע"י ד"א וכתב ובדילוג ושלא בפניהם אסור ונענשים, ולצורך מצוה מותר רק ע"י ד"א, או בכתב, או שלא בפניהם וא"צ לשום כפרה אע"פ שזה שלא ע"י גורל, וע"י אצבעות סובר שנחשב זה ג"כ כע"י ד"א.
- (כד) דעת החתם סופר במקו"א דאפי' מונה בכתב ואינו מוציא מפיו עובר נמי בלאו דלא יספר, די ש הוכחה מיוחדת דאמרינן בזה כתיבה כדיבור דמי, וזהו היסוד שאוסר למנות אפי' ע"י כתב.
- (כה) יש מקום לומר דזה שהח"ס אוסר ומוכיח דאמרינן בזה כתיבה כדיבור, דכל זה דוקא בספירה הפרטית, אבל סיכום הספירה הכללית יודה גם הוא דלא אמרינן בזה כתיבה כדיבור, ומותר לסכם עפ"י הכתב אם הרישום של הספירה הפרטית נעשתה בדרך המותר, דא"כ אסור לעשות ולהגיש הסיכום הכללי בשום דרך שהוא אפי' אם ייעשה ע"י מכונה וכדומה דהאיסור חוזר ונייעור עם הסיכום הכללי המשלים הספירה הפרטית.
- (כו) עפ"י ה"ז בסעיף הקודם מצטייר לפנינו כמה דרכי היתר לעריכת רשימות אנשים של מוסדות תורה וחסד ומוסדות כלליים לצרכים שונים נחוצים ואח"כ לסכם המנין עפ"י הכתב, כמבואר ומפורט בפנים.
- (כז) מנין הנעשה ע"י שמבקרים עם רשימה מבית לבית ורושמים מנין הנפשות כפי שמוסר בעל פה אחד מאנשי הבית לא נקרא מנין ע"י כתב אלא הוי זה מנין בפה.
- (כח) כאשר דבר מלך שלטון בחקיקת חק לחייב מירשם ומיפקד העם צריך אליבא דהח"ס להיות מנין זה אסור אפי' ע"י שקלים, וצריך שיעשה רק ע"י גורל.
- (כט) מדברי הח"ס עה"ת משמע דסובר להתיר מנין לצורך ע"י ד"א ומבלי להצריך לכפרת שקלים כל שסיכום המנין ע"י ד"א ייעשה כעבור כמה ימים מהספירה הפרטית. אבל ע"י רשום בכתב אין להתיר בכזאת בהיות דמ"מ יש איסור בספירה הפרטית של בתי האבות הנערך מיד.

³ **Rabbi Eliezer Yehuda Waldenberg** (Dec. 10, 1915 – Nov. 21 2006) was known as the Tzitz Eliezer after his monumental halachic treatise Tzitz Eliezer that covers a wide breadth of halacha, including Jewish medical ethics, as well as ritual halachic issues from Shabbat to kashrut. He was a leading rabbi and a dayan on the Supreme Rabbinical Court in Jerusalem and was considered an eminent authority on medical halacha. He was the rabbi of the Shaare Zedek Medical Center in Jerusalem